

lijken niet of nauwelijks een rol gespeeld te hebben in de leescultuur van de piëtistische Zuidafrikaners.

Aan het hoofdstuk over de Nadere Reformatie in Nederland kleeft overigens nog een bezwaar: niet zozeer dat het grotendeels is overgeschreven uit de dissertatie als wel dat het niet 'up to date' is gemaakt. In de bijgevoegde literatuurlijst (op p. 32) wordt slechts één studie uit de jaren tachtig vermeld, de overige dertien zijn van ouder datum. Van het *Documentatieblad Nadere Reformatie* wordt nergens gewag gemaakt. Gemakzucht van de auteur? Of heeft hij niet kunnen beschikken over Nederlandse studies van meer recente datum? Is het laatste het geval geweest, dan vormt zijn boek een proeve van de effectiviteit van de culturele boycot vanuit Nederland.

L.F. Groenendijk

C. van der Laan, *De Spade Regen*. Geboorte en groei van de Pinksterbeweging in Nederland 1907-1930. Met een voorwoord door prof.dr. J.A.B. Jongeneel. J.H. Kok, Kampen 1989. 230 blz. f 59,-.

In dit geschrift biedt de auteur een onopgesmukt, integer verslag van het ontstaan en de eerste groeiperiode der beweging waarvan hij zelf lid is. Het is een licht bewerkte vertaling van zijn in 1987 te Birmingham onder W.J. Hollenweger verdedigde dissertatie. Centraal staat het werk van G.R. Polman (1868-1932) en diens vrouw W.J.M. Blekkink (1878-1961). Zij waren in het vooroorlogse Nederland de stuwende krachten achter de beweging.

Polman, oorspronkelijk afkomstig uit de Hervormde Kerk, werd na een tiental jaren dienst in het Leger des Heils volgeling van J.A. Dowie. Met zijn vrouw, die ook uit het Leger getreden was, vertrok hij in 1903 naar Dowies gemeenschap in Zion bij Chicago. Begin 1906 werden zij uitgezonden naar hun vaderland. Niet lang zouden de Polmans vanuit Amsterdam Dowies kerk dienen. Datzelfde jaar nog hoorden ze van de pinksterbeweging in Los Angeles. In oktober 1907 begon zuster Polman in tongen te spreken. Dit feit betekende hun breuk met de Zionskerk en het begin van de Nederlandse pinksterbeweging. In 1908 ging Polman het blad *Spade Regen* uitgeven. Weldra ontstonden ook elders in het land pinksterkringen. Van der Laan beschrijft zestien groepen en groepjes waarmee door de Amsterdamse gemeente contact werd onderhouden. Tot 1921 vonden ook verschillende internationale contacten en conferenties plaats. Reeds in 1909 werd een begin gemaakt met de zendingsarbeid. In de loop der jaren werden verschillende bekwame mannen en vrouwen naar China en elders uitgezonden. Het was een hele slag voor de beweging toen Polman in 1930 door zijn gemeente moest worden afgezet.

Voordat Van der Laan de bovengenoemde gebeurtenissen beschrijft,